

הרב עדו רכניץ

התדיינות לפני דיין יחיד

פתיחה

בבתי הדין לממונות נידונות מחלוקות כספיות בהיקפים שונים, החל מתביעות של מאות שקלים, וכלה בתביעות של מיליוני שקלים. ככל שמימוש חזון הפנייה לבתי הדין הרבניים תופס תאוצה והיקף הפניות מתגבר, עולה השאלה האם ניתן לקיים דיונים בפני דיין יחיד, ומתי מותר לעשות כן. זאת כדי להקל מהעומס שעל הדיינים, ולצמצם בהוצאות של בית הדין. שאלה זו מוטלת לפתחו של בית הדין, כמו גם לפתחם של בעלי הדין, שהסכמתם לכך נדרשת, כפי שנראה בהמשך. מעבר לכך, רבים פונים לרבנים בשאלות ממוניות, כגון שאלות על השבת אבדה. הנוהג הוא להשיב על שאלות אלו בלא צורך בבית דין של שלושה, והדבר אומר דרשני.¹

א. סמכויות דן יחיד

נפתח בסקירת סמכויות דיין יחיד. הרמב"ם² כתב:

יחיד שהוא מומחה לרבים אף על פי שהוא דן דיני ממונות יחיד אין ההודאה בפניו הודאה בבית דין ואפילו היה סמוך. אבל השלשה אף על פי שאין סמוכין והרי הן הדיוטות ואין אני קורא בהם אלהים הרי ההודאה בפניהם הודאה בבית דין, וכן הכופר בפניהם ואחר כך באו עדים הוחזק כפרן ואינו יכול לחזור ולטעון כמו שביארנו. כללו של דבר הרי הן לענין הודאות והלואות וכיוצא בהן כבית דין הסמוך לכל הדברים.

כלומר, סמכותו של דיין יחיד היא לפסוק את הדין על פי הראיות שישנן, אולם, הסמכות ליצור ראיות חדשות תוך כדי דיון, שמורה לבית דין של שלושה בלבד, וכן נפסק בשו"ע (חו"מ סי' ג, ס"ב).³

1. מאמר זה מתמקד בשני עניינים הקשורים לנושא ואינו ממצה את כל מה שנכתב בסוגיה זו, שנדונה בכמה מקומות, ובחלקם הסתייעתי (תודתי לרב חיים בלוח על המקורות): הרב מיכאל בריס, 'הגמשת סדרי הדין ההלכתיים: האם אופקית או אנכית? - עיון בשיטת התוספות והרמב"ם בסוגיות יחיד מומחה, פשרה וקבלת פסולים', בתוך 'משפטי ארץ' - דיין ודיון, עורך: הרב ירון אונגר, עמ' 179-220; הרב רמי ברכיהו, טל לברכה ח"ב סי' קיז - בורות בפני רב היישוב, עמ' 219-226; הרב אליהו דרבקין, בית אליהו, סי' מז, עמ' שיא-שיט; הרב אבהם יהושע העשיל דברמדק, סדר הדין, פרק יב - דיין יחיד, עמ' שעב-שפב; הרב יוסף ישי ריין, פני יוסף על מסכת סנהדרין, סי' א, עמ' יז-כ; ספר קובץ הפוסקים, על חושן משפט סי' ג.

2. רמב"ם, הל' סנהדרין פ"ה ה"ח. הטור (חו"מ סי' ג אות ח) חלק על כך, וסבר שהסמכויות שוות. עוד בעניין מחלוקת זו, ראו מאמרו של הרב מיכאל בריס, המוזכר בהערה 1.

בדומה לכך כתב רבנו ירוחם ('מישרים', ב א) שעדות צריכה להיאמר בפני שלושה, וכן פסקו הש"ך (חו"מ סי' מו ס"ק ע) וקצות החושן (סי' ז ס"ק ה בסופו). כלומר, כדי ליצור את העדות יש צורך בשלושה דיינים, ואין די בדיין יחיד.⁴
'קצות החושן' כתב שלדעת התוספות, לדיין יחיד אין סמכות כפייה (קצות החושן סי' ג ס"ק א):⁵

ונראה ליישב לפי מה שמבואר מדברי תוספות דאפילו נימא דמן התורה בחד סגי לדון אבל עכ"פ בדיני כפיה ודאי צריך מומחין.
למעשה, נפסק בשולחן ערוך (חו"מ סי' ג סעי' ב):
פחות משלושה, אין דיניהם דין, אפילו לא טעו, אלא א"כ קבלום בעלי דינים או שהוא מומחה לרבים.

הג"ה: ובזמן הזה אין דין מומחה לרבים שידון ביחיד בעל כרחו של אדם.
כלומר, אין סמכות לבית דין של פחות משלושה דיינים, אלא אם כן הצדדים הסכימו על כך, או שמדובר על מומחה לרבים. הרמ"א העיר שבימינו אין מומחה לרבים שיכול לדון יחיד, בלא הסכמת הצדדים.⁶ ההגבלות על דיין יחיד אינן אמורות, במקרה שהצדדים הסכימו לקבל דיין יחיד כבית דין שלם.

ב. אל תהי דן יחיד

שאלת התדיינות בפני דיין יחיד כבר זכתה ליחס שלילי במשנה (אבות פ"ד מ"ח):
הוא היה אומר אל תהי דן יחיד שאין דן יחיד אלא אחד⁷ ואל תאמר קבלו דעתי שהן רשאים ולא אתה.⁸

בירושלמי (סנהדרין פ"א ה"א) מובא שאפילו הקב"ה אינו דן יחיד:
אמר רבי יהודה בן פזי אף הקדוש ברוך הוא אין דן יחיד שנאמר (מלכים א כב יט) 'וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו' אילו מטין לכף זכות ואילו מטין לכף חובה.

הרמב"ם (פירוש המשנה, שם) ביאר שמדובר בהוראה 'על צד המוסר':
התורה מתירה לאיש שהוא מומחה לרבים לדון יחיד, כמו שבארנו בסנהדרין, אבל זה דבר תורה, והזהירו ממנו כאן על צד המוסר, לא על צד האיסור.

3. עוד בעניין שיטת הרמב"ם, והגדרה מדויקת של היכולת לקבל ראיות, ראו בספר קובץ הפוסקים, המוזכר בהערה 1.
4. ראו את דברי הרמב"ם, כתובות כא ע"ה, ד"ה והא, שחלק על כך.
5. בשו"ת שמע אברהם (סי' לז), כתב שיחיד מומחה לרבים - יכול לכפות, ומטיל שררה על הציבור כמו בית דין של שלושה.
6. וראו נושאי כלים לשו"ע, חו"מ סי' ג סעי' ב, לגבי הדין בדיעבד.
7. הפירוש המקובל הוא ש'אין דן יחיד אלא אחד' והוא הקב"ה, ראו את פירוש רבנו בחיי והמאירי למשנה; אבל יש שפירשו, שהאחד שיכול לדון יחיד הוא המומחה, ראו פירוש רבנו יונה ורשב"ץ למשנה.
8. ראו עוד - בבא קמא פ ע"א: 'אמר ר' ישמעאל: מבעלי בתים שבגליל העליון היו בית אבא, ומפני מה חרבו? שהיו מרעין בחורשין, ודיני דיני ממונות ביחיד'.

הרמב"ם מדגיש זאת על רקע ההלכה, שמומחה לרבים רשאי לדון יחיד. נפקא מינה להלכה של האיסור לדון יחיד, מצאנו בירושלמי (סנהדרין פ"א ה"א):

רבי בא בשם **רבי אבהו**: בשאמרו לו: 'הרי את מקובל עלינו כשלשה על מנת שתדיננו דין תורה' וטעה ודנן משיקול הדעת: מה שעשה עשוי - מפני שטעה ודנן משיקול הדעת, ישלם מביתו - שהגיס דעתו לדון יחיד דין תורה דתנינן 'אל תהי דן יחיד שאין דן יחיד אלא אחד'.

כלומר, לדעת **רבי אבהו** (שיוזכר גם בהמשך), גם כאשר הצדדים הסכימו לקבל עליהם דיין יחיד, וזה טעה ופסק לפי דעה הלכתית שאינה מקובלת ('טעה בשיקול הדעת') - הדין אינו בטל, ועל הדיין לפצות את המפסיד, בגלל שהדיין הסכים לדון אותם לבדו. דברים אלו נפסקו להלכה, בנוגע לדיין שאינו מומחה.⁹ בטעם האיסור לדון יחיד נאמרו כמה נימוקים. הראשון המפורש הוא 'שמא יבוא לטעות'.¹⁰

נימוק נוסף עולה מהכלל 'אין עושין שררה על הציבור בממון פחות משנים' (משנה שקלים פ"ה מ"ב). כלל זה לא נאמר בנוגע לאיסור לדון יחיד, ואולם הוא מסביר את דברי 'קצות החושן' (סי' ג ס"ק א) שהובאו לעיל, שדיין יחיד מוסמך לדון, אבל אינו מוסמך לכפות, ולכך יש צורך בשלושה דיינים. כפייה מבטאת שררה, וזו אינה נתונה לדיין יחיד.¹¹

ג. הסכמת הצדדים להתדיין בפני דיין יחיד

בירושלמי (סנהדרין פ"א ה"א) מסופר כך:

רבי אבהו הוה יתיב דיין בכנישתא מדרתא דקיסרין לגרמיה. אמרין ליה תלמידיו: ולא כן אלפן ר' 'אל תהא דן יחיד'? אמר לון: כיון דאנן חמי לי יתיב דיין לגרמי ואתון לגביי כמי שקיבלו עליהן. ותני כן במה דברים אמורים שלא קיבלו עליהן אבל אם קיבלו עליהן דן אפילו יחיד.

כלומר, רבי אבהו היה יושב בדין לבדו. בתשובה לשאלת תלמידיו כיצד הוא עושה זאת, שהרי אסור לדון יחיד, השיב רבי אבהו שהמתדיינים רואים שהוא יחיד, ובבואם יש הסכמה מכללאל לקבל אותו בתור דיין.

את ההשפעה של הסכמת המתדיינים על חלות האיסור יש לבחון בשני המישורים: מישור היקף **הסמכות** של הדיין היחיד, ומישור **האיסור** (המוסרי) שלא לדון יחיד.

9. רא"ש, סנהדרין פ"ד ס"ק ה; ש"ך, חו"מ סי' ג ס"ק י; נתיבות המשפט, ביאורים סי' כה, ס"ק ד.

10. קרבן העדה, סנהדרין פ"א ה"א; וראו עוד: תוספות יום טוב, אבות פ"ד מ"ח.

11. נראה שאי אפשר לנמק את האיסור בכך שיש גאוה בדין שדן לבדו ואינו חושש לטעות, שהרי באיסור והיתר ניתן להורות יחיד, כפי שיפורט בהמשך.

לגבי היקף **הסמכות** של דיין יחיד, כתב הרשב"א (שו"ת הרשב"א, ח"א סי' אלף קכו) שלאחר הסכמת הצדדים, יש לדיין יחיד סמכות של בית דין של שלושה, ובכלל זה לקבל ראיות חדשות, כגון הודאת בעל דין, וזו לשונו:

דברים ברורים אני רואה כאן שאין בדברי שמעון כלום דכיון שקבלו עליהם אותו החכם לדיין אף על פי שקבלוהו לדון יחידי וקנו מידם אינם יכולים לחזור בהם ואפילו קודם גמר דין.

וכן כתבו כמה מהאחרונים.¹²

לגבי המניעה לדון יחידי מצד **האיסור** שלא לדון יחידי, כתב בפירוש 'שיירי קרבן' (שם, ד"ה כיון) שאף על פי שרבי אבהו סבר שמדאורייתא יש צורך בשלושה דיינים סמוכים (סנהדרין ב ע"ב), הוא פסק שמותר לדון בפני דיין יחיד בהסכמת הצדדים. לכך יש להוסיף (את מה שהובא לעיל), שרבי אבהו הוא שאמר שגם לאחר הסכמת הצדדים, אם הדיין היחיד טעה בשיקול הדעת, הוא חייב לשלם, כיוון 'שהגיס דעתו לדון יחידי'. ומכאן שגם לאחר הסכמת הצדדים, מצדו של הדיין יש בעיה בכך שהסכים לדון יחידי.

כך עולה גם מדברי הרמב"ם שהובאו למעלה, שכתב שגם כאשר יש סמכות לאדם לדון יחידי (מומחה לרבים), עליו להימנע מכך. כך נכתב גם בשו"ת מהרש"ל (סי' לה), ו'קצות החושן' (סי' ג, ס"ק ג) הוסיף 'שלא להקל בזה כלל', וכן שכל 'בעל נפש ירחיק מזה'. במילים אחרות, על פי פוסקים אלה, למרות הסכמת הצדדים, המניעה לדון יחידי מצד האיסור שבכך בעינה עומדת.

הש"ך (ח"מ סי' ג ס"ק י) סבר שמותר לדון יחידי לאחר הסכמת הצדדים, רק כאשר מדובר בדיין מומחה, בהמשך לכך הוא דן במנהג הנפוץ להתדיין בפני דיין יחיד:

ואפשר דאותן שנוהגים לדון ביחידי היינו בדברים שרגילים ופשוטים שהם מומחים בהם. או אפשר דהיא הנותנת דכיון דהאינדא ליכא מומחה ולית דחכים האידנא בדין... אם כן כי קיבלוהו בסתם מסתמא קיבלוהו בין לדין בין לטעות... ועל כן יש ליזהר שלא לדון ביחידי אף שקיבלוהו, אם לא שמפרש בהדיא 'איני יודע לדון אתכם דין תורה', או שהוא דין פשוט ומומחה ורגיל הוא בכך, דבכהאי גוונא איכא מומחה אף האידנא, ודוק.

כלומר, אכן יש צורך בשני תנאים כדי לדון יחידי: האחד הוא הסכמת הצדדים, ובכך נפתרת בעיית חוסר **הסמכות**, והשני הוא שהדיין מומחה, ובכך נפתרת המניעה מצד **האיסור**. ולכן ניתן לנהוג כך כאשר מדובר בתחום שהדיין בקיא ומומחה בו; או לחילופין, כאשר הצדדים מוותרים מראש על הדיון על פי דין תורה, כגון בהסכמה 'בין לדין בין לטעות', או כאשר הדיין אומר שהוא אינו יודע לדון דין תורה.

12. הגהות רעק"א, על שו"ע ח"מ סי' ג; שו"ת רדב"ז, ח"ג תקט; מדברי נתיבות המשפט, סי' ג ס"ק ג, משמע שלאחר קבלת הציבור יש לדיין יחיד מעמד של בית דין, גם לעניין קבלת עדות. החזון איש (סנהדרין סי' טו ס"ק ג), כתב שאין קבלת הצדדים או הציבור יכולה להועיל, אלא אם כן מדובר בתקנת חכמים.

בספר 'ערוך השלחן' (חו"מ סי' ג, סעי' ו) נכתב בהמשך לדברי הש"ך: ולא ראיתי נוהגין כן ובכל הערים הקטנות שאין שם רק רב יחידי דן בעצמו ואינו מתנה כלל. וצ"ל דכיון דהכל יודעים שהוא יחידי לכתחלה כוונתם כן כשבאין לפניו שידין כפי שכלו והבנתו ומוסכמים הם אף אם לא ירד לעומק הדין וממילא הוה כקבלוהו בין לדין בין לטעות. דהיינו, המנהג בעיירות הקטנות היה להתדיין לפני הרב המקומי. 'ערוך השלחן' הסביר שהציבור קיבל על עצמו את הכרעת הרב, על פי שיקול דעתו.¹³

לעומת זאת, אחרים הצדיקו את המנהג לדון בפני דיין יחיד בלא הגבלות אלה, כגון הרשב"ץ ('מגן אבות' על אבות פ"ד מ"ח), שכתב: 'ומכאן הנהגנו היתר בעצמנו לדון יחידי אפילו מדרכי חסידות כיון שקבלונו הצבור עליהם'. ומכאן שלדעתו אין איסור לדון יחידי.

הרב יונתן אייבשיץ (אורים, סי' ג ס"ק ח) כתב שבקהילת מיץ היתה תקנה 'מה שהוא פחות מכ"ה ר"ט שאב"ד ידון לבד שלא להרבות שכר דיינים. וזהו לדעתי אין בו פקפוק כיון שהוא תקנות עיר'. אמנם הוא כתב שבמקרה 'שאין הדבר פשוט כביעתא בכותחא אני נזהר [שלא] לדונו יחידי'. דהיינו, הוא תמך בתקנה שקבעה שבתביעות קטנות מותר להתדיין בפני דיין יחיד כדי לצמצם את העלויות, ותקנה זו פתרה את בעיית חוסר הסמכות. ואולם, הוא כתב שהוא נהג כך רק בתביעות פשוטות ביותר, כדי שלא יהיה בכך איסור.

ד. הוראת איסור והיתר של דיין יחיד

מהגמרא (הוריות ג ע"ב) עולה שיש יתרון בשיתוף דיינים נוספים בהכרעה, בין בממונות ובין באיסור והיתר ('כי היכי דנימטיין שיבא מכשורא'). וכך נימק זאת המאירי ('בית הבחירה', הוריות ג ע"ב):

מגדולי החכמים כשהיה דין בא לפניהם היה מכנס הרבה מן היודעים עד שמתוך כלם יצא הדין לאמתו. ואף באיסור והתר ראוי לעשות כן כדי שיתרחק מן המכשולות. שרוב דעות מגלים את הצפונות ועצים קטנים מדליקים את הגדולים. אף על פי כן, ישנה הבחנה בין הוראת איסור והיתר ובין דיני ממונות, כפי שנכתב בספר 'נתיבות המשפט' (ביאורים, סי' כה ס"ק ד):

מה שאין כן באיסור והיתר דלא שייך דין זה ד'אל תהי דן יחידי' כלל, דודאי מותר להורות באיסור והיתר יחידי, ולא שייך הסברא דמשום שהגיס דעתו לדון יחידי, אפילו מומחה ולא קיבלו פטור, מה שאין כן בטעה בדבר משנה. החזון איש (נגעים סי' ד ס"ק ט) הרחיב יותר:

13. ראו עוד: מאמרו של הרב רמי ברכיהו המוזכר בהערה 1, עמ' 222, בעניין מרא דאתרא שקיבלו הציבור גם לדון יחידי.

הא דנאמן כהן לטמא הנגע אע"ג דאין עד אחד נאמן לאסור היכי דאתחזק היתרא... הכא כיון דאיכא נגע לא הוי התחזק היתרא, אע"ג דלענין דין חזקה מקרי אתחזק היתרא. אבל לענין דין נאמנות עד אחד, לא אמרו [שעד אחד אינו נאמן] אלא כשבא עד אחד לחדש **מאורע הבלתי ידוע לנו כלל** והוי כמוחזק לן היפוך דברי העד, ובזה אמרינן אין ערעור פחות משניים. אבל ביש דררא דספק באיסורין נאמן עד אחד לברר. **והיינו טעמא דנאמן כל יחיד בהוראת איסור והיתר...**

החזון איש התקשה, כיצד כהן יחיד נאמן לטמא את הנגע, בזמן שעד אחד אינו נאמן לאסור מה שהוחזק כהיתר. החזון איש תירץ שעד אחד אינו נאמן, כאשר הוא מחדש מידע שכלל לא היה ידוע, אולם, כאשר הוא מעיד על מצב שיש בו ספק - הוא נאמן. לפיכך, כהן יחיד נאמן לאסור את הנגע, כיוון שהנגע עצמו כבר מעורר ספק שמא האדם טמא, והכהן רק מכריע את הספק. בסוף דבריו הוא כותב שמסיבה זו, יחיד נאמן בהוראת איסור והיתר.

דבריו עולים בקנה אחד עם ההגבלות שהטיל הרמב"ם על מומחה לרבים שיכול לדון יחידי. כאמור, הרמב"ם כתב שמומחה לרבים אינו יכול ליצור ראיות חדשות, אלא רק לדון על פי הראיות הקיימות. הבחנה זו דומה להבחנה בין פסיקה על בסיס עובדתי מוסכם, שמסורה גם ליחיד, לבין חידוש עובדתי ('מאורע הבלתי ידוע לנו כלל'), שאינו מסור לכל יחיד. אלא שעל כך קשה, שהרי גם בלי 'יצירת ראיות חדשות, נדרש דיין להכריע בין גרסאות, ולכן אמר הרמב"ם שמן הראוי שלא לדון יחידי.

ישנו דמיון בין הבחנות אלו גם לכלל 'אין עושין שררה על הציבור'. כל זמן שאדם שואל שאלה ומעורר ספק בעצמו, ורב נדרש להכריע - אין זו שררה. רק כאשר הפוסק קובע שגרסתו של אדם היא שקרית, הוא מפעיל שררה, ואת זה לא ראוי שיעשה יחידי. הגדרה זו אינה מבחינה בין דיני איסור והיתר (או בין אדם למקום) לבין דיני ממונות, אלא בין מקרים שונים שבהם נדרשת הכרעה הלכתית. כשם שישנם שאלות של איסור והיתר שבהם יחיד אינו נאמן לדון, כך ישנן שאלות ממוניות שיהיו בגדר 'הוראת איסור והיתר', ויחיד יהיה רשאי להורות בהם:

כאשר אדם שואל את רבו שאלה לגבי מציאה שמצא - זו בוודאי הוראת איסור והיתר שרב יחידי יכול להורות בה. כיוון שאין שום שאלה עובדתית ששנויה במחלוקת, ועל הרב רק להכריע את הדין ולא לברר את העובדות.

כאשר שני אנשים באים לבית הדין ויש ביניהם מחלוקת עובדתית - זו בוודאי לא הוראת איסור והיתר, ועל זה נאמר 'אל תהי דן יחידי'. כיוון שבמקרים אלו, הדין נדרש להכריע מה יהיה הדין כאשר מבחינת אחד הצדדים זהו 'מאורע הבלתי ידוע לנו כלל', והוא מכחיש את קיומו.

לא ברור מה הדין במקרה ששני הצדדים מסכימים על העובדות, אלא שחולקים מהו הדין. האם במקרה כזה יכול דיין לדון יחידי, כיוון שמדובר רק בהוראת איסור והיתר, או שמא, בגלל שכל אחד מהצדדים טוען שהוא יודע מה הדין, אין מדובר בספק, והדין נדרש לחדש לבעלי הדין את הדין. לענ"ד גם זה בבחינת הוראת איסור והיתר, שהרי גם

בנוגע לנגע, ייתכן שהמצורע חושב שהוא טהור, אבל דעתו אינה מעלה ואינה מורידה. אלא שעל מקרה זה נאמרה ההוראה המוסרית: 'אל תהי דן יחיד'.

סיכום

על פי ההלכה, בהסכמת הצדדים מותר לדיין לדון יחיד, וכן מומחה לרבים יכול לדון יחיד, אלא שהרמ"א כתב שכיום אין מומחה לרבים.

הרמב"ם והשו"ע כתבו שמומחה לרבים יכול לפסוק את הדין, ואינו יכול ליצור ראיות חדשות, כגון, על ידי קבלת הודאה של אחד הצדדים. 'קצות החושן' כתב שהתוספות סברו שלדיין יחיד אין סמכות כפייה.

אף שניתן לדון יחיד, המשנה במסכת אבות מורה לדיין הוראה מוסרית 'אל תהי דן יחיד'. בטעם הדבר נכתב שדיין יחיד עלול לטעות, כמו כן, הוצע הטעם שאל ליחיד להטיל שררה על הציבור. אם דיין עבר על הוראה זו, וטעה בשיקול הדעת, הוא חייב בתשלום, כיוון 'שהגיס דעתו לדון יחיד'.

בירושלמי מובא שרבי אבהו דן יחיד, על בסיס הסכמה מכללא של הצדדים שבאו לפניו לדון, אף שראו שהוא יושב בדן לבדו. הרשב"א כתב שאם הצדדים קיבלו על עצמם דיין יחיד, יש לו את מלוא הסמכויות של בית דין של שלושה. ואולם הרמב"ם ואחרונים נוספים כתבו שגם בהסכמת הצדדים, ראוי שכל 'בעל נפש ירחיק מזה'.

אחרונים אחרים דנו במנהג הנפוץ לדון בפני דיין יחיד. הש"ך כתב שהדבר מותר בשני תנאים: הראשון, הסכמת הצדדים וזו פותרת את בעיית חוסר הסמכות; והשני, דין בנושא שהדיין בקיא בו, או כאשר הדיין מבהיר לצדדים שהם מקבלים את הכרעתו גם אם היא שגויה, וכך אינו עובר על האיסור לדון יחיד. הרשב"ץ כתב שדי בהסכמת הצדדים, ורבי יהונתן אייבשיץ הזכיר תקנה בקהילת מיץ, לדון בפני דיין יחיד בתביעות קטנות. אלא שכתב שהוא עצמו נהג כך רק בנושאים משפטיים פשוטים וברורים. המשותף לגישות אלו הוא שיש צורך הן בהסכמת הצדדים והן בבקאות הדיין בנושא, ובכך שהדיין אינו עובר על האיסור המוסרי לדון יחיד.

בסיום הדברים הובאו דברי האחרונים שכתבו ש'בהוראת איסור והיתר' - די ברב יחיד. ה'חזון איש' הגדיר מהי הוראת איסור והיתר: כאשר הדיין (או העד) אינו מחדש 'מאורע הבלתי ידוע לנו כלל'. הגדרה זו אינה נוגעת רק להוראות בשאלות של בין אדם למקום, אלא יכולה לכלול גם הוראה בשאלות ממוניות, כאשר אין ויכוח על העובדות.

לאור זאת, נראה שאם שני בעלי דין פונים לרב, בבקשה שיוורה להם כיצד לנהוג במקרה ששניהם מסכימים על פרטי, (למשל, בהגשת מסמך החתום על ידי שניהם) - אין מניעה להכריע יחיד. מסתבר שהדבר אפשרי גם במקרה שיש הסכמה על העובדות, ומחלוקת על התוצאות המשפטיות, וצ"ע.

כמו כן, הדעת נותנת שיש מקום לחדש את התקנה שנהגה במיץ, שעל פיה בתביעות קטנות הדיון בפני דיין יחיד יכול להיעשות גם בלא הסכמת הצדדים. אמנם הדיין עצמו יכול להחליט על הרחבת ההרכב, אם מדובר בנושא מורכב מבחינה משפטית.